

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

EA ./ riksåklagaren ang. anstiftan av mord m.m.

(Svea hovrätts dom den 5 mars 2015 i mål B 11137-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att skyndsamt inkomma med svarsskrivelse i målet. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl för prövningstillstånd i målet.

Hovrättens dom

EA har dömts för anstiftan av mord enligt 3 kap. 1 § och 23 kap. 4 § andra stycket brottsbalken till fängelse på livstid. Han har också utvisats ur riket med förbud att återvända hit.

Den gärningsbeskrivning som ligger till grund för hovrättens dom lyder enligt följande.

SS mördades den 24 juni 2010 i sin bostad på x-vägen i Haninge av en okänd gärningsman.

EA har, ensam eller tillsammans och i samförstånd med annan, i juni 2010 eller någon tid dessförinnan, på olika platser i Stockholms län, förmått annan att ensam eller tillsammans och i samförstånd med annan utföra mordet, enligt vad som närmare specificeras nedan.

EA har därvid vid ett stort antal telefonsamtal och minst två fysiska sammanträffanden med annan diskuterat och/eller planerat mordet. Vidare har han i nära anslutning till mordet – direkt till mördaren eller via annan – överlämnat förslag eller vederlag och/eller instruktioner för mordet samt för genomförandet nödvändiga upplysningar om SSs bostadsadress och övriga förhållanden (anstiftan).

EA har i andra hand under angiven tid, på angivna platser, ensam eller tillsammans och i samförstånd med annan, främjat mordet av SS genom att; (i) informera den/de som varit delaktiga i mordet om SSs bostadsadress och övriga förhållanden, (ii) delta i planeringen av mordet med råd och dåd bl.a. genom att lämna instruktioner om genomförandet, (iii) stärka gärningsmannen/gärningsmännen i dennes/deras uppsåt

genom att tillhandahålla förlag eller vederlag eller annat motiv för genomförandet av gärningen (medhjälp).

EA har i tredje hand under angiven tid, på angivna platser, i samråd med annan, beslutat att SS skall mördas alt. försökt förmå annan att mörda henne (stämpling). Faran för att mordet skulle fullbordas har inte varit ringa.

I hovrättens dom har antecknats bl.a. följande (s. 5 f.). Gärningspåståendet i detta mål måste läsas i ljuset av att en person vid namn HG tidigare har åtalats för att ha berövat SS livet genom att skjuta henne men frikänts från ansvar (se Svea hovrätts dom den 16 augusti 2011 i mål nr B 5575-11). Enligt det nu aktuella åtalet ska EA i första hand dömas för anstiftan av mordet på SS. Åklagaren har vid huvudförhandlingen klargjort att det inte påstås att HG har skjutit SS. Åklagaren har vidare förklarat att det i fråga om åtalet för anstiftan av mord görs gällande antingen (1) att EA har förmått HG och skytten att tillsammans och i samförstånd utföra mordet eller (2) att EA tillsammans och i samförstånd med HG har förmått skytten att utföra mordet eller (3) att EA har förmått HG att förmå skytten att utföra mordet. Enligt åklagaren avser gärningsbeskrivningen ett och samma händelseförlopp där EA, beroende på hur rätten bedömer HGs inblandning i mordet, ska dömas för i första hand anstiftan av mord, i andra hand medhjälp till mord och i sista hand stämpling till mord.

Hovrätten – som alltså dömde EA för anstiftan av mord – uttalar i sina domskäl bl.a. följande. ”Mot bakgrund av det anförda är det ställt utom rimligt tvivel att EA vid sina telefonsamtal med HG under tiden den 19–24 juni 2010 och åtminstone vid sammanträffandet på McDonalds den 21 juni 2010 uppsåtligt har förmått HG att tillsammans och i samförstånd med en annan person – skytten – utföra mordet på SS genom att med HG diskutera och planera mordet och i samband med detta lämna honom de upplysningar om SSs bostadsadress som varit nödvändiga för att mordet skulle kunna utföras. Det är däremot inte visat att EA, som åklagaren påstått, dessutom har överlämnat förlag, vederlag eller instruktioner till HG. Genom sitt agerande har EA gjort sig skyldig till anstiftan av mordet på SS.” (Hovrättens dom s. 24).

Överklagandet till Högsta domstolen

EA yrkar i första hand att hovrättens dom ska undanröjas och målet återförvisas till hovrätten för ny handläggning. Han gör därvid gällande att hovrättens dom grundas på ett rättegångsfel som är att anse som grovt. Rättegångsfelet består i att hovrätten inte har prövat samtliga rekvisit som är nödvändiga för att konstituera straffrättsligt ansvar. Prövningstillstånd ska därför beviljas på grund av synnerliga skäl.

EA yrkar i andra hand att åtalet ska ogillas. Han menar därvid att åklagaren, mot hans förnekande, inte förmått att styrka åtalet. Som skäl för prövningstillstånd åberopar han att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar och klargör de närmare gränserna för anstiftansansvaret. De

frågor som han menar är av intresse ur prejudikatsynpunkt är vilket beviskrav som ska uppställas när det gäller huvudgärningen (det s.k. medverkansobjektet) och, i de fall där anstiftan har skett i flera led, vilka krav som uppställs på gärningsidentitet i de olika leden.

Grunderna för min inställning

Av 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken följer att ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning ska ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Av andra stycket följer att den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det. Enligt tredje stycket bedöms varje medverkande efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last.

För ansvar enligt 23 kap. 4 § brottsbalken förutsätts att en *straffbelagd gärning* utförts. Att gärningsmannen inte kan straffas, t.ex. på grund av bristande uppsåt eller på grund av minderårighet eller själslig abnormitet, utesluter inte ansvar för någon annan medverkande. Det är tillräckligt att det beskrivna brottet rent objektivt sett har blivit förverkligat. (Berggren m.fl., Brottsbalken. En kommentar [1 juli 2014, Zeteo] kommentaren till 23:4 under rubriken Medverkansbegreppet).

Min bedömning

EA har bl.a. gjort gällande att hovrätten gjort sig skyldig till ett grovt rättegångsfel när domstolen vid sin prövning uttryckligen avstått från att pröva frågan om HGs uppsåt när han anlidade den påstådda skytten. Följden av hovrättens underlåtenhet är enligt EA att det inte prövats om den gärning EA påstås ha anstiftat HG att utföra är att betrakta som samma gärning som HG anstiftat skytten att utföra. Eftersom gärningsidentiteten är en rättslig förutsättning för att kunna döma honom till ansvar på det sätt som skett, menar han att hovrätten har dömt honom utan att pröva och fastställa nödvändiga rekvisit för den brottsliga handlingen.

En grundförutsättning för medverkansansvar är att en *otillåten gärning* kommit till stånd från gärningsmannens sida, alltså att de objektiva brottsrekvisiten för det som kallas huvudbrottet uppfyllts. (A.a. under rubriken Omständigheter av generell betydelse). Till skillnad från försvaret är det min uppfattning att hovrätten såväl prövat som fastställt att alla de rekvisit som är nödvändiga för att kunna döma EA för anstiftan av mordet på SS är uppfyllda. Jag vill därvid särskilt peka på följande skrivningar i hovrättens domskäl (s. 23 f.).

Som inledningsvis anförts är det mot bakgrund av tillvägagångssättet vid mordet på SS klarlagt att skyttens avsikt varit att hon skulle dö. Det är därför uteslutet att skytten egentligen haft för avsikt att skjuta EA – i benet – och att SS alltså skulle ha mördats av misstag. Enligt hovrättens mening är det vidare utrett att den person som

avlossat de dödande skotten mot SS har anlitats av HG. Slutligen är det genom HGs egna uppgifter klarlagt att varken han eller skytten kände SS. Det innebär att varken HG eller skytten kan ha haft någon egen anledning att vilja döda henne.

(...)

HG är alltså objektivt sett att bedöma som gärningsman medan identiteten hos skytten, som är gärningsman i strikt mening, är okänd. Utredningen visar att EA har haft direkt kontakt med HG men det är inte styrkt att han också haft sådan kontakt med skytten. Det får därmed anses oklart om EA har varit insatt i hur mordet i detalj skulle gå till. Som har framgått av det föregående gäller emellertid att det då flera är inblandade i en brottslig verksamhet inte alltid kan krävas att varje medverkande är närmare insatt i hur brottet ska utföras. Det förhållandet att det är oklart om EA har känt till varje del i det faktiska händelseförloppet påverkar därför inte ansvarsfrågan, eftersom det med hänsyn till hans kontakter med HG är visat att hans avsikt varit att mordet på SS, dvs. huvudgärningen, skulle utföras genom att hon skulle skjutas vid den angivna tidpunkten.

För egen del kan jag inte uppfatta hovrättens skrivningar på annat sätt än att hovrätten prövat samtliga de rekvisit som är nödvändiga för att kunna döma EA till ansvar för anstiftan av mordet på SS. Enligt min uppfattning är det därvid tydligt att hovrätten har slagit fast att huvudgärningen var att SS skulle mördas vid den angivna tidpunkten. Det är också tydligt att hovrätten såväl prövat som fastslagit HGs medverkan (objektivt sett) i förhållande till huvudgärningen. Något rättegångsfel föreligger enligt min uppfattning således inte.

EA har också framfört synpunkter på hovrättens bevisprövning och bevisvärdering. Han har därvid anfört att det inte kan anses förenligt med gällande regler om bevisprövning att lägga enbart delar av HGs uppgifter sådana de förebringats genom uppspelning av en videoupptagning från en tidigare rättegång till grund för en prövning av hans straffrättsliga ansvar och det kan heller inte anses rimligt att tillmäta dem ett så högt bevisvärde med hänsyn till de omständigheter som talar mot HGs uppgifter.

Såvitt framgår av hovrättens domskäl har HGs uppgifter i de delar de lagts till grund för bedömningen av EA skuld stöd i den tekniska bevisningen i målet (se bl.a. hovrättens dom s. 17). HG har också hörts i nu förevarande mål, låt vara att han inte velat yttra sig, varför de förhör som hölls i den tidigare rättegången mot honom spelats upp. Försvaret har alltså inte av domstolen frångäpts möjligheten att höra HG mot de uppgifter han tidigare lämnat. Det kan här också nämnas att åklagarna i målet (kammaråklagaren Marcus Ekman och assistentåklagaren Karin Tekonen) uppgett att, efter att HG vägrat svara på åklagarnas frågor, försvaret uttryckligen avstod från att ställa egna frågor till honom. Eftersom HGs uppgifter inte utgör den enda bevisningen mot EA kan inte heller det förhållandet att HG nu vägrat yttra sig leda till att rättegången mot EA inte ska bedömas som rättvis (jfr Danelius, Mänskliga rättigheter europeisk praxis, fjärde upplagan 2012 s. 263 ff.). Enligt min uppfattning saknas det anledning att ifrågasätta

hovrättens bevisprövning och bevisvärdering. Det finns heller inte i övrigt skäl att ifrågasätta hovrättens bedömningar. Hovrättens dom bör därför fastställas.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det är min uppfattning att bevisningen mot såväl EA som HG är mycket övertygande. Med anledning bl.a. av vad som framkommit under förundersökningen och rättegången mot EA har jag den 17 mars 2015 ansökt om resning till men för HG (Högsta domstolens mål Ö 1411-15). Högsta domstolen har förordnat att HG ska inkomma med skriftlig förklaring och även förordnat en offentlig försvarare för honom i resningsärendet. Det är dock ännu inte planerat när en prövning av min resningsansökan kommer att ske.

Prövningstillstånd

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken.

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 meddelas också om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Som jag angett ovan är det min bestämda uppfattning att hovrätten har prövat samtliga de rekvisit som är nödvändiga för att kunna fastställa EA ansvar. Något rättegångsfel föreligger således inte. Jag kan inte heller i övrigt se att det finns synnerliga skäl för prövningstillstånd i målet.

EA har också gjort gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

Förevarande mål innefattar i första hand bevisfrågor, vilka sällan lämpar sig för en prövning i Högsta domstolen. Som jag angett ovan är enligt min uppfattning bevisningen mot EA mycket övertygande. Därtill kommer att omständigheterna i målet är mycket särpräglade. Sammanfattningsvis har jag svårt att se att Högsta domstolen vid en prövning av överklagandet kan göra uttalanden som är av intresse utanför det nu enskilda målet. Jag avstyrker prövningstillstånd på denna grund.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Anders Perklev

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum Göteborg

Södertörns åklagarkammare i Stockholm (AM-104292-10)

Kammaråklagaren Marcus Ekman och assistentåklagaren Karin Tekonen